

TÜRK VE ALMAN EĞİTİM SİSTEMLERİNDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN ANA ÇİZGİLERİ

Prof. Dr. Tanju GÜRKAN*

Y. Gürcan ÜLTANIR**

Türk Eğitim Sisteminin Anaçizgileri

Türk Eğitim sistemi yasalarla belirlenmiş genel ve özel amaçlar doğrultusunda işlevini sürdürmektedir. Bu genel ve özel amaçlar özel eğitim için de geçerlidir. Türk Eğitim Sistemi'nin; genellik ve eşitlik, ferdin ve toplumun ihtiyaçları, yöneltme, eğitim hakkı, fırsat ve imkan eşitliği, süreklilik, Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk milliyetçiliği, demokrasi eğitimi, lâiklik, bilimsellik, planlılık, karma eğitim, okul ve ailenin işbirliği, her yerde eğitim gibi önemli ilkeleri vardır. Türk eğitim sistemi, merkezîyetçi diyebileceğimiz bir kuruluş ve işleyiş özelliği göstermektedir. Bugünkü sistem uzun bir geçmişin ve deneyimin ürünüdür.

Türk eğitim sistemi; örgün eğitim okulöncesi, ilköğretim, orta-öğretim ve yükseköğretim kademelerinden oluşmaktadır. Okulöncesi eğitim, çocuğun doğumundan zorunlu okul yaşına kadar (60 ay) yapılan eğitimi kapsamaktadır. İlköğretim ise 6-14 yaş grubuna yöneliktir. Bunun ilk beş yılı ilkokul, son üç yılı orta okul adını alır. İlk beş yılın üç yılı ilkokul birinci devre, son iki yılı ilkokul ikinci devredir. İlköğretimin ilk beş yılını yani birinci kademesini bitirip okuldan ayrılanlara ilkokul diploması verilmektedir. Beş yaşındaki çocuklar ilkokullarda açılmış anasınıfalarında bir yıl öğretim görmektedirler. Bu zorunlu olmayan ama bu çağ grubu çocuklarının tümü için yaygınlaştırılmaya çalışılan bir hizmettir.

* Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Prog. ve Öğrt. Anabilim Dalı Öğr. Üyesi.

** Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı Öğrt. Gör.

Türk Milli Eğitim Sistemi'nin örgüt şeması anahatlarıyla şöyledir:

Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü

Taşra örgütü (Her il ve ilçede bir Milli Eğitim Müdürlüğü)

Okul örgütü (Her okulda müdür, müdür yardımcıları, öğretmen, memur ve hizmetliler)

Okul örgütü (Her okulda müdür, müdür yardımcıları, öğretmen,

Türkiye'de çocuklarla ilgili politikalar, yüzyıllar boyunca sosyal adalet ilkeleri ile İslam dini ve düşüncesinden de esinlenerek gelişmiş ve sayısız örnekleri ile örf ve âdetlerle birleşerek hükümet politikalarında yer almıştır. Türk tarihinde özellikle öksüz ve yetimlere bakmak bir devlet geleneğidir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılından itibaren çocuk politikaları devlet politikaları ile bir uyum göstermiştir. 1949 yılında korunmaya muhtaç çocuklar hakkında kanun çıkarılmıştır. Bu kanun 1957 yılında yeniden düzenlenmiştir. Türkiye'de 1960 yılında başlayan planlı kalkınma dönemlerinde çocuğun doğduğu andan itibaren sağlığı, eğitim ve öğretimi, bakım ve korunması, ülkemizin geleceği için en önemli yatırım olarak kabul edilmiştir.

Türk Milli Eğitim Sistemi'nin genel yapısına bağlı olan okulöncesi eğitimi Federal Alman okulöncesi eğitimi ile şu şekilde karşılaştırılabilir:

1- Okulöncesi Eğitimin İsteğe Bağlı Olması

Türkiye'de şu anki uygulamalara göre okulöncesi eğitim zorunlu değildir.

Almanya'da da okul öncesi eğitimi isteğe bağlı bir eğitimidir.

ii. Okulöncesi eğitimde anasınıflarının durumu

Türkiye'de ilköğretim yaşı bir yıl önceye alınarak anasınıflarının zorunlu hale getirilmesi ile ilgili çalışmalar sürmektedir.

Almanya'da reform programında okulöncesi sınıfı bu amaçla uygulanmaktadır.

iii. Destekleyen kurum ve kuruluşlar

Türkiye'de, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, Çocuk Esirgeme Kurumu, Çeşitli resmi kurum ve kuruluşlar, özel kişi ve kuruluşlar, üniversiteler.

Almanya'da, Anaokullarının ortalama % 68'i özel kuruluşlara, özellikle kiliselere, daha az bir kısmı ise işçilerin sosyal tesislerine aittir. Tüm anaokullarının ortalama % 30'u cemiyetlerce üstlenilmiştir.

iv. Okulöncesi eğitim kurumlarının finansmanı

Türkiye'de bakanlıklara, resmi kurum ve kuruluşlara bağlı olanların finansmanına devlet ve aile ortak katkıda bulunmaktadır. Özel kişilere ve üniversitelere bağlı olanların finansmanı veli tarafından karşılanmakta, ilkokullara bağlı anasınıflarının finansmanı devletçe karşılanmakta veli yalnızca kırtasiye masraflarına katılmaktadır.

Almanya'da kamusal gelirlere doğan (kiliselerde ise kilise vergisinden alınan) yüksek orandaki nakdi yardımlara rağmen anaokuluna giden çocukların ebeveynleri farklı düzeylerde katkıda bulunmaktadır, hatta gelirlerine göre dereceli olarak ödeneklere katılmak zorundadırlar. Bazen ebeveynlerin oldukça yüksek oranda parasal taahüt altına girmelerine sebebiyet veren bu hisseler, eyaletten eyalete değişiklik gösterir. Bazı durumlarda eyalet sınırları içerisinde de farklılıklar gösterir. Dar gelirlili ailelerin bu yönde yapacağı harcamalar ise Gençlik Dairesince üstlenilir.

v. Okul tipleri

Türkiye'deki bu kuruluşlar, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anaokulları (3-6 yaş) ve ilkokullardaki anasınıfları (5-6 yaş), diğer kurum kuruluş ve özel kişilere ait anaokulları (3-6 yaş), kreşler (0-3 yaş), kreş ve gündüz bakımevleri (0-6 yaş), çocuk yuvaları (0-6 yaş) diye sınıflandırılabilir.

Almanya'da okulöncesi eğitim kurumu olan Kindergarten, Kindertagesstaetten ve Vorklassen (= anasınıfı) diye isimlendirilen ve üç yaşını dolduran çocukları kabul eden elementer kuruluşlardır. Ayrıca; Almanya'da özürlü çocukların özürsüz çocuklarla birlikte buldukları bütünleştirilmiş kuruluşlar da vardır.

vi. 1990 yılında okulöncesi eğitim kurumlarının sayısı

Türkiye'de bu kurumların sayısı 4.500 civarındayken, Almanya'da 1.473.000 e ulaşmaktadır.

vii. *Okullaşma oranı* (1990 yılında)

Türkiye'de 4,2 iken Almanya'da 80'dir.

viii. *Görevli personel*

Türkiye'de; okulöncesi eğitim kurumunun bağlı olduğu bakanlık ve kuruluşa göre personel türü ve sayısı değişmektedir. Genellikle, bir idareci, bir idari işler yardımcısı, öğretmenler, öğretmen yardımcıları ya da stajyer öğretmenler, bakıcı anneler, temizlik görevlileri, mutfak görevlileri, yarı-zamanı görevli hemşire ya da doktor, müzik, beden, resim ve tiyatro öğretmeni vardır. Bazı kurumlarda bunlara ek olarak sosyal hizmet uzmanı, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanı, psikolog gibi elemanlar da tam zamanlı olarak çalışmaktadır. *

Almanya'da okulöncesi eğitimi veren bir kuruluşla ilgili olarak Domscheit, Karlstadt'taki tamgün hizmet veren anaokulu personelini aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- 1 Bayan sosyal pedagoğ,
- 1 Bayan sosyal pedagoğ (grup yöneticisi olarak),
- 1 Bayan eğitici (grup yöneticisi olarak),
- 1 Yabancı işçi çocukları için bayan öğretim elemanı.

Sosyal pedagoji dalında belirlenen yıla ait olmak üzere.

- 1 Bayan stajyer,
- 1 Bayan stajyer adayı,
- 1 Çocuk bakıcısı.
- 1 İdari Personel
- 1 Temizlikçi bayan
- Temizlik işlerinde görevli diğer bir eleman,
- 1 Mutfak hizmetçisi.

ix. *Personel eğitimi*

Türkiye'de

Öğretmenler : Lise mezunları dört yıllık teori ve uygulamayı içeren yüksek öğretim programlarını alarak anaokulu öğretmeni olmaktadır.

Bakıcı anneler : İlkokul mezunudur. Bu kişiler kurunlarca açılan hizmetçi eğitim programlarına katılırlar.

Almanya'da

Eğiticiler iki yıllık teorik derslere katılmakta, bir yıllık uygulama dersleri almaktadırlar.

x. Özel eğitime muhtaç çocukların anaokulları

Türkiye'de, çeşitli özür gruplarına göre açılmış özel kuruluş ve kişilere ait kurumlar vardır. Özel eğitime muhtaç çocuklar için resmi anaokulları yoktur.

Almanya'da, son yıllarda özürlü ve özürsüz olmayan çocukların bakımı bir tartışma konusu haline dönüşmüştür. Alman Eğitim Dairesi, 1973 yılında yayınladığı özürlü çocukların ve özürleri sebebiyle dışlanmış gençlerin eğitimsel teşvikleriyle ilgili bir tavsiye kararı toplumda tartışma konusu haline gelmiştir. 1972 tarihli Eğitim Bakanlığı Kurul toplantısı, toplumda yer alan geniş tabakalar gibi özürsüzlerin şemsiye türünde kuruluşlar altında yardım görmelerinden hareket ederken, Alman Eğitim Müşavirliği'nin Eğitim Komisyonu özürsüz çocukların ve toplum dışına itilmiş çocukların teşvik edilmesiyle ilgili bir taslak çalışma önermiştir. Bu taslak çalışma özürsüz çocukların okul ve okul dışı sosyal süreçlere yönelik integrasyonunu öngörmektedir.

Türkiye'deki okulöncesi eğitim kurumlarında ileriye dönük beklentileri:

- 1- 1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü öncülüğünde okulöncesi eğitime hizmet veren kurum ve kuruluşlar arasında bir eşgüdüm sağlama.
- 2- Okulöncesi eğitim veren kurumların nitelik ve niceliğini artırma
- 3- Özel eğitime muhtaç okulöncesi çocuklarının integrasyonunu sağlama.
- 4- Okulöncesi eğitimden yararlanan çağ nüfusunu artırma.
- 5- Ana-baba eğitimine yer verme.

KAYNAKÇA

Domscheit, Stefan., (1984) Kühn, Marion "Die Kindergartenreform" ISB.

Führ, Christoph., (1988), "Schulen und Hochschulen in der Bundesrepublik Deutschland" Inter Nationales Bonn.

- Hössel, Alfred., Lehmhaus, Dagmar., (1982), Lipski, Jensi; Polzer, Susanne "Ein Kindergarten für behinderte und nichtbehinderte Kinder" ISB
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (1985), Milli Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu.
- Gürkan, Tanju., (1992), "Early Childhood Education and Care in Turkey". *International Handbook of Early Childhood Education*. New York, Garland Pub. Comp., (Ed. by Woodill, G.).